

Andrzej Paweł Bieś SJ*
Beata Topij-Stempińska**

Ojciec prof. Władysław Kubik SJ – katechetyk i pedagog religii

Rev. Prof. Władysław Kubik SJ – Catechist and Religious Educator

Abstract: The political transformation in Poland enabled a comprehensive and interdisciplinary development of research on the pedagogy of religion, one of the precursors of which is Władysław Kubik, a figure of considerable significance within this field. A Jesuit, professor, rector, pedagogue and catechist, Kubik is also renowned as the founder of the Institute of Religious Culture and the Religious Pedagogy Section in the Philosophical Faculty of the Society of Jesus in Cracow. It is evident that he made a significant contribution to the development of the pedagogy of religion in Poland. Indeed, he extended the subject of research in this sub-discipline to include all processes of religious education and socialisation. The aim of the present research is to provide an insight into the Professor's life path and contribution to the institutionalisation of religious education studies.

Keywords: Władysław Kubik SJ, pedagogy of religion, didactics, catechetics, Academy of Catholic Theology in Warsaw, Ignatianum University in Kraków.

* Andrzej Paweł Bieś SJ (ORCID: 0000-0002-2857-8125) – dr hab., prof. UIK, Uniwersytet Ignatianum w Krakowie; kontakt: andrzej.bies@ignatianum.edu.pl.

** Beata Topij-Stempińska (ORCID: 0000-0002-4257-5844) – dr hab., prof. UIK, Uniwersytet Ignatianum w Krakowie; kontakt: beata.topij@ignatianum.edu.pl.

Wprowadzenie

Początków zainteresowania pedagogiką religii w Polsce należy doszukiwać się w pierwszej połowie XX w., jednak w Europie genezy pedagogiki religii należy wypatrywać znacznie wcześniej. Już na przełomie XIX i XX w. przedstawiciele tzw. ruchu metody, „sugerowali potrzebę korzystania w katechezie z osiągnięć takich dyscyplin jak psychologia i pedagogika”¹. Samo pojęcie, jak zaznaczył Bogusław Milerski, przyjęło się w Polsce dopiero w latach dziewięćdziesiątych XX w. Taki stan podyktowany był m.in. sytuacją polityczną państwa polskiego po II wojnie światowej. W okresie PRL-u podejmowanie badań i rozwijanie „teorii nauczania i wychowania religijnego” było możliwe tylko na uczelniach katolickich². Transformacja ustrojowa zapoczątkowana w Polsce w latach osiemdziesiątych XX w. umożliwiła wszechstronny i interdyscyplinarny rozwój badań nad pedagogiką religii. Dominowały wówczas trzy główne nurty badań nad edukacją religijną: katechetyczny, związany z teologią pastoralną, pedagogiczny oraz pedagogicznoreligijny. Prekursorem tego trzeciego podejścia jest Władysław Kubik, jezuita, profesor, rektor, pedagog i katechetyk, założyciel Instytutu Kultury Religijnej i Sekcji Pedagogiki Religijnej w Wydziale Filozoficznym Towarzystwa Jezusowego w Krakowie. To m.in. o. Kubik wniósł ważki wkład w rozwój pedagogiki religii w Polsce, należąc do grupy badaczy, którzy rozszerzyli przedmiot badań tej subdyscypliny na ogół procesów edukacji i socjalizacji religijnej.

Celem podjętych przez nas rozważań jest przybliżenie postaci prof. Kubika SJ oraz przedstawienie jego drogi zawodowej, której stałą dominantą była troska o rozwój katechetyki i pedagogiki religii w Polsce.

Droga edukacyjna

Władysław Kubik urodził się 27 czerwca 1931 r. w miejscowości Wilkowice, u podnóża Beskidu Małego. Był synem Antoniego, stolarza, i Anny z domu

- 1 A. Aleksiejuk, Z. Marek, B. Milerski, *Pedagogika religii w Polsce*, w: *Pedagogika religii*, red. Z. Marek, A. Walulik, Kraków 2020, s. 40.
- 2 B. Milerski, *Pedagogika religii*, w: *Pedagogika*, red. Z. Kwieciński, B. Śliwerski, Warszawa 2006, s. 270.

Polak³. Wykształcenie podstawowe zdobywał w trudnym okresie wojennym i powojennym. Naukę w szkole powszechnej, rozpoczętą w roku 1938/1939, przerwał wybuch drugiej wojny światowej. Dalsze klasy szkoły powszechnej i klasę pierwszą, z programem gimnazjum ogólnokształcącego, przerobił dopiero prywatnie w klasztorze Zgromadzenia „Córek Bożej Miłości” w Wilkowicach, w latach 1943–1945, a klasę drugą – uczęszczając do gimnazjum w Białej Krakowskiej (obecnie część Bielska-Białej). Wszystkie te okoliczności pozwalają wnioskować, że był uczniem pilnym i zdolnym. Dalszą edukację Kubik kontynuował w Nowym Sączu, gdzie w 1946 r. został przyjęty do Małego Seminarium Ojców Jezuitów⁴.

Małe seminarium działało w Nowym Sączu od 1922 r. Było instytucją wychowawczo-oświatową adresowaną do potencjalnych kandydatów rozważających wstąpienie do zakonu. Wychowankowie mieszkali w budynku klasztornym, tzw. kolegium, w czteroosobowych pokojach. Mieli do dyspozycji osobną salę do nauki indywidualnej, w której każdy otrzymywał własny pulpit do przechowywania książek i przyborów szkolnych, oraz wspólną jadalnię i salę rekreacyjną. Placówka zapewniała seminarzystom utrzymanie, program wychowawczy oraz wsparcie pedagogiczne, natomiast kształcenie w zakresie szkoły średniej odbywało się w I Państwowym Gimnazjum im. Jana Długosza w Nowym Sączu⁵.

W Nowym Sączu seminarzysta Kubik przerobił i zaliczył klasę trzecią oraz czwartą, otrzymując świadectwo ukończenia gimnazjum, tzw. małą maturę, uprawniającą do kontynuowania nauki w szkołach typu licealnego, a także do zdawania normalnej matury, umożliwiającej podjęcie studiów wyższych.

Idąc za głosem powołania, siedemnastoletni absolwent gimnazjum zdecydował się wstąpić do Towarzystwa Jezusowego. 30 lipca 1948 r., razem z kilkoma współseminarzystami, został przyjęty do nowicjatu w Starej Wsi koło Brzozowa⁶. Był to dwuletni okres wdrażania w życie zakonne poprzez miesięczne rekolekcje, studium prawa zakonnego, praktyczne poznawanie instytucji – jej

3 Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie (ATJKr), sygn. 4706, Życiorys, s. 197.

4 ATJKr, sygn. 2453, Kwestionariusz osobisty, s. 259.

5 J. Preisner, *Jezuici w Nowym Sączu przy kościele Świętego Ducha*, t. 2: 1895–1975, Kraków 2003, s. 193–209.

6 ATJKr, sygn. 2453, Kwestionariusz osobisty, s. 259.

ducha, zwyczajowych praktyk ascetycznych, celów i metod pracy apostołskiej. Pod kierunkiem doświadczonego zakonnika zwanego Magistrem (dla Kubika był nim o. Jan Grzesiek SJ⁷) nowicjusze pogłębiali swoje życie duchowe, przyswajali zasady życia wspólnotowego i kładli podstawy pod dalsze etapy formacji. Okres nowicjacki, czyli tzw. drugiej probacji, kończył się złożeniem pierwszych ślubów zakonnych⁸ – ubóstwa, czystości i posłuszeństwa – tym samym prawnym włączeniem do zakonu.

Już jako zakonnik scholastyk Kubik kontynuował kształcenie w zakresie szkoły średniej typu licealnego. Tym razem odbywało się ono w kolegium jezuitów w Starej Wsi. Prowadzone tam kursy licealne nawiązywały do tradycji jezuickich humaniorów będących rodzajem uzupełniających studiów humanistycznych i początkowym okresem formacji intelektualnej jezuitów. Program nauczania realizował wytyczne zakonu odnoszące się do przygotowania do studiów wyższych, z naciskiem na pogłębienie kompetencji językowych w zakresie języka łacińskiego i greckiego. W okresie międzywojennym wyższe klasy gimnazjalne dla kleryków jezuickich prowadzono w kolegiach w Starej Wsi (1920–1935)⁹ i w Pińsku (1923–1939). Kolegium starowiejskie w latach 1939–1944 było ponadto ośrodkiem tajnego nauczania dla uczniów z okolicznych miast i wsi, którzy tam uczęszczali na komplety prowadzone przez dyplomowanych nauczycieli jezuitów wysiedlonych z Chyrowa¹⁰.

Ponownie kursy licealne, tym razem wyłącznie dla zakonników, zagościły w Starej Wsi w latach 1951–1960 i 1962–1976¹¹. Wysoki poziom nauczania zapewniały międzywojenne kadry nauczycielskie. W ten sposób Kubik miał okazję czerpać wiedzę m.in. od doświadczonych nauczycieli cenionego gimnazjum chyrowskiego – Teofila Bzowskiego SJ, Jana Dordy SJ, Leona Łazarczyka SJ czy Stefana Weidela SJ, a także pedagogów z innych szkół średnich, np. Władysława Kamińskiego SJ i Franciszka Lesińskiego SJ, jak i absolwentów studiów uniwer-

7 ATJKr, sygn. 4218, Ankieta personalna z 1970 r., nr 110.

8 J. Kołacz, *Słownik języka i kultury jezuitów polskich*, Kraków 2006, s. 184–185.

9 L. Grzebień, *Jezuici w Starej Wsi 1821–1984*, w: *Chwalcie z nami Panią Świata. Z dziejów Kościoła na ziemi brzozowskiej*, red. L. Grzebień, Kraków 1986, s. 112.

10 *Jezuicki ośrodek tajnego nauczania w Starej Wsi*, red. S. Dydek, L. Grzebień, Przemyśl 1989, s. 5–112.

11 L. Grzebień, *Jezuici w Starej Wsi 1821–1984*, s. 112.

syteckich – Józefa Woźniaka SJ i Józefa Pietruszki SJ¹². Ponieważ państwowe władze oświatowe nie akceptowały kursów licealnych, które prowadzili jezuici, egzaminy maturalne, zdawane przed zakonną komisją egzaminacyjną¹³, w rozumieniu prawa pozostawały wyłącznie dokumentem kościelnym uprawniającym do kontynuowania formacji zakonnej i przygotowania do kapłaństwa.

Skierowany do Krakowa w latach 1952/1953–1954/1955 studiował na Wydziale Filozoficznym Towarzystwa Jezusowego, uzyskując w 1955 r. kościelny tytuł licencjata z filozofii. Następnie przeniósł się do Warszawy, gdzie przez 4 lata był słuchaczem jezuickiego Wydziału Teologicznego „Bobolanum”. Tam też, po ukończeniu III roku, w dniu 31 lipca 1958 r. przyjął święcenia kapłańskie z rąk ks. kard. Stefana Wyszyńskiego¹⁴. Zwieńczeniem studiów był kościelny tytuł licencjata z teologii, który otrzymał w 1959 r.¹⁵ Jeszcze podczas studiów kleryk Kubik podjął naukę w Korespondencyjnym Liceum Ogólnokształcącym nr 1 w Warszawie, a ukończenie liceum umożliwiło mu 6 czerwca 1958 r. zdanie egzaminu dojrzałości przed Państwową Komisją Egzaminacyjną¹⁶ oraz ubieganie się o przyjęcie na uczelnie państwowe.

Wróciwszy do Krakowa, o. Kubik złożył 4 maja 1959 r. podanie o przyjęcie na Wydział Filozoficzno-Historyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego, wybierając jako kierunek studiów pedagogikę. Uzasadniając ten wybór, w dołączonym życiorysie napisał:

Prawie bez przerwy, obok pracy zawodowej z zamiłowaniem oddawałem się pracy młodzieżowej oraz interesowałem się zagadnieniami psychologiczno-pedagogicznymi. Obecnie chciałbym podnieść swoje kwalifikacje w tym względzie¹⁷.

12 Ustalenia na podstawie analizy katalogów rocznych Prowincji Małopolskiej z lat 1949–1952.

13 ATJKr, sygn. 4706, Życiorys, s. 197.

14 ATJKr, sygn. 4218, Ankieta personalna z 1970 r., nr 110.

15 A. Hajduk, *Kubik Władysław*, w: *Słownik katechetów polskich XX wieku*, red. R. Czekalski, Warszawa 2003, s. 118.

16 ATJKr, sygn. 4706, Życiorys, s. 197.

17 Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego (AUJ), sygn. WFH 237, Kubik Władysław (teczka studenta).

Na egzaminie wstępnym za pracę pisemną o *Trenach* Jana Kochanowskiego o. Kubik otrzymał ocenę dobrą z następującą uwagą egzaminatora: „Praca inteligentniej i dojrzej ujmując zagadnienie niż inne wypracowania”¹⁸, natomiast na egzaminach ustnych z języka polskiego i biologii – oceny bardzo dobre¹⁹.

Składając podanie na uczelni i podczas egzaminu wstępnego, o. Kubik zataił swoją przynależność zakonną. Prawdopodobnie chciał w ten sposób uniknąć ryzyka, które wtedy wiązało się z ograniczaniem przez władze państwowe – z pobudek ideologicznych dostępu osób duchownych do uczelni państwowych. O tym, że obawy te nie były bezpodstawne, świadczą losy innych kandydatów, np. o. Stanisława Ziemiańskiego SJ i o. Stefana Filipowicza SJ, którym odmówiono przyjęcia (mimo zdanego egzaminu wstępnego), twierdząc, że z powodu „braku miejsc”. Pierwszy rok studiów minął bez problemów, ale w kolejnym doszło do ujawnienia „reakcyjnego elementu”, co zakończyło się wielką awanturą. Na szczęście, uprzedzony przez życzliwego pracownika naukowego o czekającym go wezwaniu do władz Uniwersytetu, student Kubik do spotkania przygotował się należycie, dzięki czemu ostatecznie udało się sprawę załagodzić²⁰. Jak sam wspominał po latach:

W przekonaniu niektórych ideologów tamtych czasów obecność księdza wśród przyszłych nauczycieli była niedopuszczalna i swego rodzaju skandalem. W związku z tym trzeba było przeżyć wiele rozmów, przesłuchań i zachowywać się bardzo „grzecznie”, by nie usłyszeć werdyktu skreślenia z listy studentów²¹.

W czasie studiów pedagogicznych o. Kubik z większości przedmiotów otrzymywał wyniki bardzo dobre i dobre. Jedynym wyjątkiem był egzamin z ekono-

18 AUJ, sygn. WFH 237, Praca egzaminacyjna z jęz. polskiego.

19 AUJ, sygn. WFH 237, Protokół komisji dla doboru kandydatów na I rok studiów z egzaminu wstępnego.

20 T. Ślipko, *Studia jezuitów w latach PRL-u*, w: *PRL z pamięci*, red. Cz. Rybotycki, Kraków 2001, s. 123.

21 W. Kubik, *Profesor Jan Konopnicki – wybitny człowiek, wychowawca, pedagog*, w: *Uwarunkowania i wzory marginalizacji społecznej współczesnej młodzieży. Materiały z konferencji z okazji setnej rocznicy urodzin i dwudziestej piątej rocznicy śmierci profesora Jana Konopnickiego*, red. W. Kubik, B. Urban, Kraków 2005, s. 22.

mii politycznej na III roku, który musiał poprawiać²². Na seminarium magisterskie, pod wpływem sugestii jednego z pracowników akademickich, zgłosił się do prof. Jana Konopnickiego, który pracował w Krakowie od 1963 r.²³ Profesor bardzo życzliwie przyjął niemłodego adepta nauk pedagogicznych, który pod jego kierunkiem przygotowywał pracę magisterską zatytułowaną „Pedagogiczne znaczenie koncentracji uwagi”. Promotor w ocenie pracy napisał:

Problem, którego opracowania podjął się Autor, jest w naszej literaturze pedagogicznej prawie nietknięty. W niektórych pracach spotykamy luźne uwagi na ten temat, według jednoznacznej opinii jest to problem kapitalny. Przyczyną tego są głównie nieomagi natury metodologicznej. Praca W. Kubika jest pierwszą rozprawą badawczą na ten temat [...] Dobór metod, przedstawienie materiału, wnioskowanie, a przede wszystkim ostrożność, świadczą z jednej strony o dużych walorach naukowych Autora, a z drugiej o jego niewątpliwych zdolnościach, w łączeniu problemów teoretycznych z praktyką [...] Rozprawa ma wysoką wartość naukową i pedagogiczną, i po nieznacznym jej skróceniu mogłaby być z powodzeniem drukowana²⁴.

Egzamin magisterski, kończący studia pedagogiczne, o. Kubik złożył 27 czerwca 1964 r., uzyskując wynik bardzo dobry i stopień magistra pedagogiki²⁵.

Badania i nauczanie

Jeszcze podczas studiów pedagogicznych, w 1962 r., o. Kubik podjął współpracę z zespołem redakcyjnym, kierowanym w Warszawie przez o. dr. Jana Charytańskiego SJ, przygotowującym podręczniki do nauki religii dla uczniów oraz podręczniki metodyczne dla katechetów²⁶. Ponadto, będąc na piątym roku studiów, przyjął obowiązki katechety i przez 7 lat uczył religii na wszystkich poziomach nauczania – od przedszkola aż do klas maturalnych. Miejscem nauczania,

22 AUJ, sygn. WFH 237, Kubik Władysław (teczka studenta).

23 W. Kubik, *Profesor Jan Konopnicki*, s. 22.

24 AUJ, sygn. WFH 237, Kubik Władysław (teczka studenta).

25 Tamże.

26 ATJKr, sygn. 4706, Życiorys, s. 197.

zamiast szkoły, z której katechezę usunięto uchwałą Sejmu PRL z 15 lipca 1961 r.²⁷, były salki urządzone w pomieszczeniach Bazyliki Najświętszego Serca Jezusa w Krakowie przy ul. Kopernika 26. Jednocześnie przygotowywał rozprawę doktorską pod kierunkiem prof. Konopnickiego, z którym spotykał się na konsultacjach w jego mieszkaniu:

Wtedy to mogłem – jak pisał o swoim Mistrzu – korzystać nie tylko z wiedzy profesora i fachowych wskazań, ale mogłem niejako wchłaniać w siebie atmosferę jego bogatego człowieczeństwa, dobra, szacunku do człowieka, umiłowania Polski, młodego pokolenia Polaków i tej niezwyklej kultury bycia, jak i szerokości spojrzenia na pełną rzeczywistość człowieka²⁸.

Mimo rozlicznych obowiązków, od 1 października 1967 r. duchowny zaczął prowadzić zajęcia zlecone z pedagogiki eksperymentalnej i dydaktyki ogólnej przy katedrze katechetyki Wydziału Teologicznego Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie²⁹. Brał również czynny udział w tworzeniu specjalizacji katechetycznej na tymże Wydziale, co potwierdza o. Charytański, pisząc: „Ksiądz Wł. Kubik SJ odznaczał się niespotykaną energią. Był pełen inicjatyw. Praktycznie odgrywał główną rolę w organizowaniu życia specjalizacji”³⁰.

Pismem z dnia 25 lutego 1970 r. – dotyczącym umożliwienia ks. mgr. Władysławowi Kubikowi przeprowadzenia przewodu doktorskiego na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UJ – do dziekanatu Wydziału zwrócił się rektor ATK ks. prof. Józef Iwanicki. Rektor Iwanicki zapewnił, że jezuita po uzyskaniu doktoratu zostanie zaangażowany w ATK jako pracownik etatowy. Sam zainteresowany podanie do Rady Wydziału o otwarciu przewodu doktorskiego złożył 6 kwietnia 1970 r. Publiczna obrona pracy doktorskiej na temat: „Umiejętność koncentracji uwagi u uczniów klas szóstej, siódmej i ósmej oraz jej konsekwencje dydaktyczne” odbyła się 28 października 1971 r., natomiast stosowna

27 Ustawa z dnia 15 lipca 1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania, Dz.U. 1961 nr 32 poz. 160.

28 W. Kubik, *Profesor Jan Konopnicki*, s. 22–23.

29 ATJKr, sygn. 4706, *Życiorys*, s. 197; S. Dziekoński, *Ksiądz profesor Władysław Kubik – dydaktyk w służbie katechezy*, „*Studia Gdańskie*”, 27 (2010) s. 167.

30 J. Charytański, *Zmagania o kształt katechezy w Polsce*, Kraków 2001, s. 120.

uchwała Rady Wydziału o nadaniu stopnia doktora nauk humanistycznych została przyjęta jednomyślnie 26 listopada 1971 r.³¹

Jak napisał Stanisław Dziekoński: „już wówczas, w badaniach prowadzonych przez Niego, dało się zauważyć łączenie problematyki wychowania z dydaktyką”³². To właśnie dydaktyka będzie tą subdyscypliną pedagogiki, która w pierwszym okresie działalności naukowej pozostanie w głównym nurcie zainteresowań badawczych o. Kubika³³.

Z dniem 1 listopada 1971 r. o. Kubik, zgodnie z zapewnieniem rektora, został powołany na stanowisko adiunkta przy katedrze katechetyki Wydziału Teologicznego ATK. Domeną duchownego szybko stały się wykłady z metodologii nauk pedagogicznych, dydaktyki ogólnej i katechetyki formalnej, a także ćwiczenia i hospitacje z katechetyki formalnej. Od roku akademickiego 1973/1974 o. Kubik kierował, poza prowadzonymi wykładami, także systematycznymi seminariami magisterskimi dla studentów katechetyki i zaocznego studium teologii ogólnej ATK. Po uruchomieniu przez ATK Punktów Konsultacyjnych Studiów Zaocznych prowadził zajęcia ze studentami w Katowicach i Gorzowie Wielkopolskim (1979–1982). W latach 1978–1981 wykładał dydaktykę ogólną i pedagogikę w Instytucie Teologicznym Księża Misjonarzy przy Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Natomiast w latach 1977–2002 pełnił funkcję redaktora „Biuletynu Katechetycznego” wydawanego w ramach „Collectanea Theologica”³⁴. Wyniki odejmowanych badań publikował na łamach czasopism „Ateneum Kapłańskie” oraz „Collectanea Theologica”³⁵.

31 AUJ, sygn. WFH 259, Kubik Władysław (teczka doktorska).

32 S. Dziekoński, *Ksiądz profesor Władysław Kubik*, s. 167.

33 Wykaz publikacji o. W. Kubika za lata 1971–2007 zamieszczony został w księdze jubileuszowej *Docere et educare. Księga dedykowana Księdzu Profesorowi Władysławowi Kubikowi SJ z okazji 50. rocznicy kapłaństwa oraz 60. rocznicy życia zakonnego*, red. J. Mółka, G. Łuszczak, Kraków 2008, s. 11–23.

34 W. Kubik, *Biuletyn katechetyczny*, „Collectanea Theologica”, 47 (1977) f. 1, s. 125–149; A. Rayzacher-Majewska, *Katechetyka w ATK i UKSW*, „Studia Theologica Varsaviensia UKSW”, 51 (2013) nr 1, s. 112.

35 Min.: *Zasadnicze problemy współczesnej dydaktyki w katechetyce*, „Ateneum Kapłańskie”, 70 (1978) s. 232–251; *Wychowanie młodzieży do twórczego działania i zaangażowania społecznego*, „Collectanea Theologica”, 50 (1980) f. 3, s. 63–84; *Zadania wychowawcze katechezy dla chrześcijańskiej formacji*, w: *Biuletyn katechetyczny*, „Collectanea Theologica”, 52 (1982) f. 4, s. 97–111.

Swoje poszukiwania badawcze skupiał wokół możliwości zastosowania osiągnięć dydaktyki ogólnej w kontekście katechetyki³⁶, interesując się „wypracowywaniem i eksperymentowaniem metod katechizacji w Polsce przez adaptację osiągnięć polskich dydaktyków do celów katechetycznych oraz konfrontację rodzimych wzorów z metodyką katechetyczną w krajach języka niemieckiego”³⁷.

Nie do przecenienia jest, wspominać już wcześniej, zaangażowanie o. Kubika w przygotowywanie podręczników do nauczania religii zarówno dla uczniów, jak i opracowań metodycznych dla nauczycieli. Począwszy od 1962 r., współpracował z zespołem kierowanym przez o. Charytańskiego. Efektem tych prac było wydanie pod koniec lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku serii podręczników *Bóg z nami* dla klas I–IV szczebla podstawowego. Następnie, pod tym samym tytułem, ukazały się podręczniki metodyczne. Dla uczniów klas V–VIII wydano nowe opracowanie *Katechizmu religii katolickiej*, do którego w latach siedemdziesiątych zespół pod kierunkiem Charytańskiego i Kubika przygotował i opublikował serię czterech podręczników metodycznych. W kolejnej dekadzie powstały jeszcze podręczniki pod wspólnym tytułem *Spotkania z Bogiem*, przeznaczone dla uczniów szkół średnich i katechetów pracujących z młodzieżą³⁸. Zdaniem o. Kubika autorzy, wchodzący w skład zespołów przygotowujących podręczniki, bardzo świadomie kierowali się postulatami pedagogiki i dydaktyki szkolnej, starając się jednocześnie nie zawężać katechezy wyłącznie do procesu nauczania–uczenia się, a pracy nauczyciela religii tylko do wymagań dydaktyczno-wychowawczych instytucji szkolnej. Starali się tak dobrać wskazania i metody pracy, by pomagały nauczycielowi realizować zadania świadka i pośrednika Boga objawiającego się człowiekowi³⁹.

36 ATJKr, sygn. 4706, Życiorys, s. 198.

37 J. Charytański, *Specjalizacja katechetyczna*, w: *XX lat Akademii Teologii Katolickiej*, red. H. E. Wyczawski, Warszawa 1976, s. 193–194.

38 W. Kubik, *Jezuickie Centrum Katechetyczne*, w: *Pamięć wieków kształtuje potomność. Księga jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Ludwikowi Grzebińowi SJ z okazji 70. urodzin*, red. A. P. Bieś, B. Topij-Stempińska, Kraków 2010, s. 714–725.

39 W. Kubik, *Proces przemian w polskiej katechetyce drugiej połowy XX wieku*, w: *Kerygma. Biblia. Katecheza*, red. R. Czekański, Warszawa 2012, s. 73.

W latach 1980–1984 o. dr Kubik kierował zespołem redakcyjnym, w większości złożonym z absolwentów katechetyki ATK, który przygotował dwa tomy materiałów dydaktycznych dla katechetów dzieci w wieku przedszkolnym⁴⁰.

Prace nad udoskonaleniem dotychczasowych podręczników i opracowaniem nowych wydań praktycznie trwały nieprzerwanie do końca XX stulecia. Późniejsze zmiany *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* oraz *Programu nauczania religii* wymagały bowiem uzupełnień. W nowych warunkach zespoły tworzone i kierowane przez o. Kubika przygotowały ponadto serie podręczników do nauki religii dla dzieci przedszkolnych, dla klas I–III oraz dla gimnazjum (seria *Odsłonić twarz Chrystusa*)⁴¹.

Podkreślając rolę dydaktyki w służbie katechezy, Kazimierz Misiaszek przypominał, że:

Uprawianie dydaktyki jest z pewnością dla Księdza Profesora osobistym wyborem i życiową pasją, dla kolegów, studentów i katechetów dobrem, które przyniosło w Polsce uwrażliwienie na wagę i znaczenie kwestii dydaktycznych w katechezie” [...] dydaktyka dla Księdza Profesora jest zawsze i koniecznie powiązana z wymiarem wychowawczym, gdyż inaczej zatraciłaby swoją naturę dyscypliny naukowej „zatroskanej” o pełny i wszechstronny rozwój wychowanka⁴².

Zasłużone uznanie – zdaniem Misiaszka – przyniosły o. Kubikowi zwłaszcza podręczniki dla okresu przedszkolnego, które są „jak dotychczas, jedynymi w Polsce, opracowanymi w sposób nie tylko szeroki (dla dzieci trzyletnich, czteroletnich, pięcioletnich, sześcioletnich), kompetentny, ale i z widocznym umiłowaniem dziecka, co nadaje im rys szczególny”⁴³.

W ocenie Szymona Dąbrowskiego poszukiwania naukowe o. Władysława kontynuowały i rozwijały w polskiej katechetyce szeroki kontekst metodologiczny i bogatą perspektywę antropologiczną. Szczególną przy tym zasługą

40 ATJKr, sygn. 4706, *Życiorys*, s. 197.

41 W. Kubik, *Jezuickie Centrum Katechetyczne*, s. 725–730.

42 K. Misiaszek, *Wychowywać, to otwierać się z radością na spotkanie drugiej osoby*, w: *Dydaktyka w służbie katechezy*, red. S. Dziekoński, Kraków 2002, s. 10.

43 Tamże, s. 11.

duchownego było zapoczątkowanie programu dydaktyki katechetycznej. Tym samym przyczynił się on do rozwoju w Polsce nurtu pedagogiki religii, posługującego się źródłami zarówno z dziedziny religioznawstwa i pedagogiki, jak i filozofii, socjologii i psychologii⁴⁴.

Wynikiem intensywnej pracy naukowej o. dr. Kubika była, ważna dla historii polskiej myśli dydaktycznej, monografia *Rozwój myśli dydaktycznej w polskiej literaturze katechetycznej w latach 1895–1970* (Warszawa 1987). Autor przybliżył w niej nie tylko dorobek dydaktyczny wybitnych katechetów polskich, ale także ukazał kierunki rozwoju polskiej dydaktyki. Monografia przedłożona jako rozprawa habilitacyjna pozwoliła o. Kubikowi na uzyskanie kolejnego stopnia awansu naukowego. Rada Wydziału Teologicznego ATK uchwałą z dnia 30 listopada 1987 r. nadała mu stopień naukowy doktora habilitowanego teologii w zakresie katechetyki⁴⁵. We wrześniu 1988 r. powołano o. Kubika na stanowisko docenta, a cztery lata później – przyznano mu tytuł profesora nadzwyczajnego. Objął również kierownictwo katedry dydaktyki katechetycznej.

W tym czasie do wzmożonej aktywności na polu dydaktyki, organizacji i nauki doszła jeszcze jedna istotna odpowiedzialność uczonego – troska o młodych adeptów nauki i przygotowanie nowych kadr. W latach 1994–2010 o. Kubik został promotorem dziesięciu oraz recenzentem czterech rozpraw doktorskich, a także recenzentem w czterech przewodach habilitacyjnych. Tematyka większości z nich wpisywała się w problematykę badawczą pedagogiki religii, np.: nauczanie religii w szkołach, zastosowanie nauczania problemowego lub teorii kształcenia wielostronnego w tymże nauczaniu, proces dydaktyczny w literaturze pedagogiczno-katechetycznej, koncepcje wychowania religijnego w twórczości autorów z XIX i XX w., podręczniki do nauki religii a teoria podręcznika szkolnego, materiały katechetyczne a kształtowanie postaw ekumenicznych, jak również realizacja procesu nauczania w katechezie, chrześcijański model wychowania młodzieży, chrześcijańska formacja dziecka w rodzinie czy stan nauczania religii (normatywny, realizowany i postulowany) w gim-

44 S. Dąbrowski, *Krytyczna pedagogika religii – zarys problematyki*, „Ars Educandi”, 9 (2012) s. 99, DOI: 10.26881/ae.2012.09.06.

45 ATJKr, sygn. 4706, Odpis dyplomu, s 187.

nazjum⁴⁶. Do grona jego uczniów należy przede wszystkim zaliczyć młodych jezuitów, m.in.: Andrzeja Hajduka, Mariana Owoca, Wita Pasierbka, Grzegorza Łuszczaka. W tym czasie o. Kubik opublikował również monografię *Zarys dydaktyki katechetycznej* (Kraków) syntetycznie ukazującą genezę i rozwój teorii nauczania i uczenia się religii.

Ukoronowaniem działalności i osiągnięć naukowych o. Kubika było nadanie mu przez Prezydenta RP Lecha Wałęsę w dniu 24 marca 1995 r. tytułu naukowego profesora nauk teologicznych.

Aktywność na rzecz instytucjonalizacji pedagogiki religii

Dla działalności Towarzystwa Jezusowego w Polsce rok 1989 okazał się wyjątkowo ważny, ponieważ 17 maja została podpisana umowa między rządem a episkopatem⁴⁷. Tą decyzją otwarto nowy rozdział w historii polskiego, katolickiego szkolnictwa wyższego. Umowa mianowicie regulowała status wyższych uczelni papieskich w Polsce. „W ten sposób odchodząca w przeszłość Polska Rzeczpospolita Ludowa i jej parlament uznały «obywatelstwo» Wydziału Filozoficznego TJ [...]”⁴⁸. Należy podkreślić, że ta data także istotnie wpłynęła na życie i działalność akademicką o. Profesora.

Pierwszym znaczącym krokiem po podpisaniu umowy stało się utworzenie w październiku 1989 r. Instytutu Kultury Religijnej:

Jezuici z Centrum Katechetycznego pod kierunkiem o. Władysława Kubika zainaugurowali w październiku 1989 roku [...] dwuletnie studium

46 Ks. prof. dr hab. Władysław Antoni Kubik, Nauka Polska, <https://archiwum.nauka-polska.pl/#/profile/scientist?id=20692&k=taorz>, dostęp: 8.03.2025.

47 Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 czerwca 1989 r. w sprawie ogłoszenia tekstu umowy między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie uregulowania statusu wyższych uczelni papieskich oraz trybu i zakresu uznawania przez Państwo stopni i tytułów naukowych nadawanych przez te uczelnie, „Monitor Polski”, 1989, nr 22, poz. 174, s. 372–375.

48 Akademia Ignatianum w Krakowie wczoraj i dziś. 90 lat Wydziału Filozoficznego Towarzystwa Jezusowego w Krakowie (1932–2022), red. T. Konturek, M. Ogrodnik, Kraków 2023, s. 23.

filozoficzno-teologiczne, którego celem było pogłębienie formacji religijnej laikatu, choć nie wykluczało udziału osób konsekrowanych⁴⁹.

Na spotkaniu inauguracyjnym Instytutu obecnych było 76 osób. W organizacji Instytutu o. Profesora wspierali jego współbracia: Zbigniew Marek SJ oraz Jerzy Oleksy SJ. Ojcowie jezuici zaproponowali słuchaczom program w zakresie pogłębienia wiedzy z obszaru historii i religii, filozofii i teologii. Warto zaznaczyć, że w ramach studium słuchacze mieli okazję uczestniczyć w wykładach i ćwiczeniach z dziedziny pedagogiki i duchowości ignacjańskiej⁵⁰. Jednak dla o. Kubika ta pierwsza inicjatywa nie była w pełni satysfakcjonująca. W tym krótkim czasie (maj 1989 – październik 1990) z inicjatywy o. Kubika „doszło do podjęcia brzemiennej w skutkach i niezwykle ważnej decyzji”⁵¹ – otwarcia Wydziału Filozoficznego Towarzystwa Jezusowego na osoby świeckie. Na Wydziale z inspiracji „o. Kubika rozpoczęła działalność Sekcja Pedagogiki Religijnej. Kształcenie w ramach sekcji obejmowało pięcioletnie studia stacjonarne”⁵². Pierwsi studenci świeccy pojawili się w murach uczelni jezuickiej już w październiku 1990 r. W ramach studiów z filozofii studenci świeccy mogli wybrać dwie specjalności – pedagogikę religijną (katechetykę) i/lub pedagogikę opiekuńczo-wychowawczą. Należy zaznaczyć, że w ciągu dwóch pierwszych lat studiów obowiązywał wszystkich studentów kanon przedmiotów psychologiczno-pedagogicznych oraz filozoficznych i teologicznych. Dopiero od trzeciego roku studenci/cki uczęszczali na zajęcia zgodnie z wybraną specjalizacją⁵³.

49 L. Grzebień, *Jezuicki ośrodek studiów teologicznych i filozoficznych przy ul. Kopernika 26*, w: *Z powrotem w Krakowie. 150 lat jezuitów przy ul. Kopernika (1868–2018)*, red. S. Cieślak, M. Stankiewicz-Kopeć, M. Wenklar, Kraków 2022, s. 41.

50 Kubik przypominał o pierwszym folderze oraz ramowym programie Instytutu Kultury Religijnej w publikacji: *Jezuicka wyższa szkoła „Ignatianum” w Krakowie*, w: *Pedagogika ignacjańska. Historia, teoria, praktyka*, red. A. Królikowska, Kraków 2010, s. 341–343.

51 W. Kubik, *Początki i rozwój Akademii Ignatianum w Krakowie*, „*Studia Pedagogica Ignatiana*”, 17 (2014) nr 1, s. 16, DOI: 10.12775/SPI.2014.001.

52 L. Grzebień, *Jezuicki ośrodek studiów teologicznych i filozoficznych przy ul. Kopernika 26*, s. 41.

53 *Ramowy program studiów pedagogiki religijnej*, „*Rocznik Sekcji Pedagogiki Religijnej Wydziału Filozoficznego Towarzystwa Jezusowego w Krakowie*”, (1998) s. 13–15.

Profesor aktywnie włączył się w działalność dydaktyczną Sekcji i wypromował wielu magistrów. Nie sposób dziś wymienić wszystkie nazwiska oraz tytuły przygotowanych i obronionych prac dyplomowych. Spośród absolwentów/tek pierwszego rocznika Ignatianum (1990–1995) prace pod jego kierunkiem napisali (nazwiska podajemy w kolejności alfabetycznej): Anna Góra, Anna Królikowska, Małgorzata Okrafka, Bogdan Ptak, Barbara Surma, Maria Tokarczyk, Beata Topij. Magistranci/teki doceniali/ły wiedzę promotora oraz zaangażowanie i wsparcie, które otrzymali/ły w trakcie pisania prac dyplomowych. Studenci kolejnych roczników tej jezuickiej uczelni chętnie zgłaszali się na seminarium dyplomowe prowadzone przez o. Kubika.

Ojciec Kubik kierował Sekcją Pedagogiki Religijnej przez kolejne kilkanaście lat. W trakcie wieloletniej kadencji zadbał o poszerzenie oferty studiów. Od roku akademickiego 1993/1994 Instytut Kultury Religijnej przekształcono w trzyletnie kolegium, a słuchaczom zaproponowano możliwość kontynuowania nauki w trybie zaocznym i tym samym uzyskanie tytułu magistra filozofii w zakresie pedagogiki. W roku akademickim 1996/1997 studenci mogli wybierać nową specjalność – pedagogikę rodziny. Poszerzenie oferty studiów, duże zainteresowanie studiami „u jezuitów” wymagało zatrudnienia nauczycieli akademickich. Ojciec Profesor stopniowo zapraszał do współpracy naukowców z różnych uczelni krakowskich, ale też i z innych polskich ośrodków naukowych⁵⁴. W kolejnych latach grono pracowników znacznie się powiększyło. Z inicjatywy o. Kubika w ramach Sekcji powołano w 1997 r. pierwsze katedry⁵⁵. Decyzja ta podyktowana była m.in. troską o rozwój naukowy młodych pracowników

- 54 Wśród pierwszych pracowników świeckich byli m.in. Franciszek Adamski, Henryka Kramarz, Teresa Olearczyk, Kazimiera Paćławska, Zenomena Płużek, Irena Popiołek-Rodzińska, Emil Szewczyk, Barbara Turlejska, Anna Żarow-Nitoń.
- 55 B. Topij-Stempińska, *Katedra Historii Oświaty i Wychowania w Akademii Ignatianum w Krakowie. 25 lat działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej*, w: *Polscy historycy oświaty i wychowania w XX i początkach XXI wieku. Portrety naukowe i wspomnieniowe*, red. W. Szulakiewicz, A. P. Bieś, A. Królikowska, B. Topij-Stempińska, Kraków 2023, s. 323–338; A. Błasiak, *Proces instytucjonalizacji badań nad rodziną w Uniwersytecie Ignatianum w Krakowie*, „Horyzonty Wychowania”, 23 (2024) nr 67, s. 105–114, DOI: 10.35765/hw.2024.2367.11.

akademickich, szczególnie pierwszych absolwentów Ignatianum⁵⁶, których od 1995 r., systematycznie zatrudniał. Zauważalny rozwój uczelni, zwiększająca się liczba studentów oraz pracowników, powiększenie bazy lokalowej, w ocenie o. Kubika wymagało przyjęcia nowej formuły dla Wydziału. W maju 1998 r. na spotkaniu z pracownikami Wydziału o. Profesor podniósł kwestię zmiany statusu uczelni, podniesienia jej rangi z Wydziału na akademię.

Procedura formalno-prawna została rozpoczęta jeszcze w tym samym roku, złożono stosowne dokumenty zarówno do władz kościelnych, jak i państwowych. „W tym procesie główną rolę odegrali ks. prof. dr. hab. Władysław Kubik SJ wraz z asystentem ojca generała, o. Bogusławem Steczkiem SJ, prowincjałem Polski Południowej ks. dr. Adamem Żakiem SJ oraz ks. dr. Grzegorzem Łuszczakiem SJ”⁵⁷. Zgodę na zmianę nazwy jezuici otrzymali od władz kościelnych w czerwcu 1999 r. Wprawdzie nie uzyskano zgody na posługiwanie się nazwą akademii, ale można było od tego czasu używać nazwy Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum” w Krakowie⁵⁸.

Zdaniem Dąbrowskiego, autora *Krytycznej pedagogiki religii*, krakowska inicjatywa o. Kubika z początku lat dziewięćdziesiątych XX w. była cennym i ważnym impulsem intelektualnym dla polskiej pedagogiki religii. Powołanie sekcji pedagogiki religii w ramach uczelni jezuickiej, recenzowanych czasopism naukowych: „Horyzonty Wiary” (1990–2001), „Rocznik Sekcji Pedagogiki Religijnej” (1998–2002)⁵⁹ czy „Horyzonty Wychowania” (od 2002 r.), a także

56 Nazwę Ignatianum wprowadzono w związku z jubileuszem 500-lecia urodzin św. Ignacego Loyoli i 450-lecia utworzenia zakonu. Uniwersytet Ignatianum w Krakowie, <https://ignatianum.edu.pl/uczelnia>, dostęp: 3.02.2025.

57 W. Kubik, *Jezuicka Wyższa Szkoła „Ignatianum” w Krakowie (do roku akademickiego 2009/2010)*, w: *Z powrotem*, s. 309; tenże, *Jezuicka Wyższa Szkoła „Ignatianum” w Krakowie*, w: *Pedagogika ignacjańska*, s. 346; tenże, *Początki i rozwój Akademii Ignatianum w Krakowie*, s. 22.

58 Obwieszczenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 29 lipca 1999 r. o wykonaniu Konkordatu między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską, Dz. U. z 30 VII 1999, nr 63, poz. 727.

59 Czasopismo to, w latach 2003–2013 ukazujące się pod zmienionym tytułem „Rocznik Wydziału Pedagogicznego” a obecnie „Studia Paedagogica Ignatiana”, w zamyśle jego Twórcy od samego początku miało być forum wymiany myśli, miejscem prezentacji wyników badań z dziedzin nauk społecznych, humanistycz-

serii wydawniczej *Biblioteka Pedagogiki Religijnej* (1997–2009) przyczyniło się do utrwalenia na stałe terminu „pedagogika religii” w słowniku nauk społecznych i teologicznych. Zasługą ośrodka było również „powstanie przestrzeni merytorycznej dyskusji dotyczącej zakresu współpracy teologii i pedagogiki na poziomie akademickim”⁶⁰.

Rok 2000 w historii Ignatianum stał się ważny z wielu powodów. Jednym z nich były zmiany strukturalne. Jak zauważył Ludwik Grzebień:

kolejnym etapem strukturalnego rozwoju uczelni było kanoniczne erygowanie przez Kongregację ds. Wychowania Katolickiego, dekretem z dnia 8 grudnia 2000 r., kościelnego Wydziału Pedagogicznego w Wyższej Szkole Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie⁶¹.

Ojciec Kubik nieustannie czynił starania związane z uzyskaniem praw do prowadzenia studiów na kierunku pedagogika religijna. W tym celu odbywał spotkania w Ministerstwie Edukacji Narodowej. W rezultacie podjętych wysiłków uczelnia w 2000 r. otrzymała uprawnienia do nadawania tytułu zawodowego magistra pedagogiki. Od nowego roku akademickiego kolejne pokolenia studentów Ignatianum mogły studiować pedagogikę już jako samodzielny kierunek studiów. W latach następnych poszerzano także ofertę specjalności zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych. Należy zaznaczyć, że o. Kubikowi udało się przez kilka lat utrzymać status pedagogiki religijnej i katechetyki jako specjalności, która pozwalała uzyskać kwalifikacje nauczycielskie do nauczania religii w szkołach. Ignatianum było jedyną uczelnią w Polsce, w której kształcono katechetów na kierunku pedagogika⁶². Jednak

nych i teologicznych oraz środkiem popularyzacji pedagogiki religii i pedagogiki ignacjańskiej.

60 S. Dąbrowski, *Krytyczna pedagogika religii*, s. 102.

61 L. Grzebień, *Jezuicki ośrodek studiów teologicznych i filozoficznych przy ul. Kopernika 26*, s. 43.

62 *Wydział Pedagogiczny. Informator Akademicki 2005/2006*, Kraków 2005; J. Bagrowicz, *Wokół dyskusji o naukowej refleksji nad edukacją religijną w Polsce*, „*Paedagogia Christiana*”, 31 (2013) nr 1, s. 86, DOI: 10.12775/PCh.2013.004.

po 15 latach, w roku akademickim 2005/2006, mury Ignatianum opuścił ostatni rocznik absolwentów tej specjalności⁶³.

W związku z rozwojem dydaktycznym, ale przede wszystkim naukowym tej uczelni, zdaniem o. Kubika konieczne stało się podjęcie starań o uzyskanie uprawnień do nadawania stopnia doktora w dyscyplinie pedagogika (takie uprawnienia w dyscyplinie filozofia posiadał już bowiem Wydział Filozoficzny). W 2000 r. o. Profesor zgłosił taki zamysł na Radzie Wydziału. Wniosek przegłosowano pozytywnie. Wymagana dokumentacja, przygotowana pod kierunkiem o. Kubika, została wysłana do Centralnej Komisji.

Wspomniana wcześniej Kongregacja zatwierdziła również statut uczelni, który był zredagowany zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa kościelnego i państwowego⁶⁴. Podział uczelni na dwa wydziały stał się faktem. Na mocy zatwierdzonego statutu wybrano władze rektorskie i dziekańskie. Pierwszym rektorem Ignatianum został wybrany ks. prof. dr hab. Władysław Kubik SJ⁶⁵. Inaugurując nowy rok akademicki 2001/2002, o. Rektor podkreślił dynamiczny rozwój uczelni w ciągu 13 lat, licząc od czasu otwarcia jej dla studentów świeckich⁶⁶. Zmieniła się nie tylko nazwa uczelni, ale także jej struktura. Stopniowo poszerzano ofertę studiów, dostosowywano programy do wymagań rynku pracy, rozbudowano bazę lokalową uczelni. Zwiększyła się liczba studentów oraz wykładowców, a we wszystkie te działania czynnie angażował się o. Kubik. Wspierał też radą wielu pracowników w pracy dydaktycznej i naukowej. Kibicował młodym badaczom w rozwoju naukowym i motywował do podjęcia starań o awans zawodowy. Ponadto wypada przypomnieć o jeszcze jednej inicjatywie o. Profesora – ustawicznej trosce o pozyskanie środków finansowych na rozwój uczelni i jej młodej kadry.

63 Na mocy porozumienia z 6 września 2000 r. pomiędzy Episkopatem a Ministrem Edukacji Narodowej kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela religii mają osoby świeckie i zakonne, które ukończyły wyższe studia teologiczne i posiadają przygotowanie katechetyczno-pedagogiczne, <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzienniki-resortowe/porozumienie-pomiedzy-konferencja-episkopatu-polski-oraz-ministrem-33666350>, dostęp: 3.02.2025.

64 Statut Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie, Kraków 2001.

65 Poczet Rektorów Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie, <https://ignatianum.edu.pl/poczet-rektorow>, dostęp: 12.02.2025.

66 Akademia Ignatianum w Krakowie wczoraj i dziś, s. 47.

Trzyletnia kadencja pierwszego Rektora Ignatianum zakończyła się w sierpniu 2004 r. Ojciec Kubik pracował na uczelni jeszcze kilka lat. Prowadził zajęcia dydaktyczne, promował prace doktorskie, a władzom uczelni służył radą i wsparciem. Od wielu lat jest na emeryturze, ale nadal pozostaje żywo zainteresowany rozwojem uczelni i jej pracowników.

Zakończenie

Droga naukowa o. prof. dr. hab. Władysława Kubika SJ związana jest z jego pracą najpierw na Akademii Teologii Katolickiej, a później na Ignatianum (obecnie Uniwersytet Ignatianum w Krakowie). Trudno jest jednoznacznie wskazać, która z aktywności o. Kubika dała początek jego szczególnemu zainteresowaniu pedagogiką religii. Można wskazać na zakonne studia filozoficzno-teologiczne oraz świeckie na pedagogice, na pracę dydaktyczną – katechety i autora podręczników do nauki religii. Wydaje się, że nie sposób tych zakresów od siebie oddzielić. Przybliżone w artykule postaci: ucznia, zakonnika, studenta, dydaktyka, profesora oraz fundatora/organizatora/twórcy ukazują drogę katechetyka i pedagoga religii – człowieka i naukowca.

Nie jest możliwe, by w tak krótkim tekście przybliżyć całe spektrum wszystkich aktywności i zaangażowani o. Profesora. Staraliśmy się chociaż w podstawowym zakresie wskazać najbardziej charakterystyczne wymiary wieloaspektowej działalności Władysława Kubika katechetyka i pedagoga religii, ukazując zarazem jego wyjątkowy wkład w rozwój tych subdyscyplin.

Streszczenie: Transformacja ustrojowa w Polsce umożliwiła wszechstronny i interdyscyplinarny rozwój badań nad pedagogiką religii, których jednym z prekursorów jest Władysław Kubik, jezuita, profesor, rektor, pedagog i katechetyk, założyciel Instytutu Kultury Religijnej i Sekcji Pedagogiki Religijnej w Wydziale Filozoficznym Towarzystwa Jezusowego w Krakowie. Wniósł on istotny wkład w rozwój pedagogiki religii w Polsce, rozszerzając przedmiot badań tej subdyscypliny na ogół procesów edukacji i socjalizacji religijnej. Celem podjętych przez nas badań jest przybliżenie drogi życiowej oraz udziału Profesora w instytucjonalizacji studiów nad wychowaniem religijnym.

Słowa kluczowe: Władysław Kubik SJ, pedagogika religii, dydaktyka, katechetyka, Akademia Teologii Katolickiej w Warszawie, Uniwersytet Ignatianum w Krakowie.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie (ATJKr)

sygn. 4218, nr 110, Ankieta personalna z 1970 r.;
sygn. 2453, Kwestionariusz osobisty, s. 259;
sygn. 4706, Życiorys, s. 197–198;
sygn. 4706, Odpis dyplomu, s. 187.

Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (AUJ)

sygn. WFH 237, Kubik Władysław (teczka studenta);
sygn. WFH 259, Kubik Władysław (teczka doktorska).

Źródła drukowane

Catalogus Provinciae Polonae Minoris Societatis Iesu, za lata 1948–1960.

Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 czerwca 1989 r. w sprawie ogłoszenia tekstu umowy między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie uregulowania statusu wyższych uczelni papieskich oraz trybu i zakresu uznawania przez Państwo stopni i tytułów naukowych nadawanych przez te uczelnie, *Monitor Polski* 1989, nr 22, poz. 174, s. 372–375.

Porozumienie pomiędzy Konferencją Episkopatu Polski oraz Ministerstwem Edukacji Narodowej z dnia 6 września 2000 r. w sprawie kwalifikacji wymaganych od nauczycieli religii, *Dz.Urz.MEN.2000.4.20*, <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzienniki-resortowe/porozumienie-pomiedzy-konferencja-episkopatu-polski-oraz-ministrem-33666350>, dostęp: 3.02.2025.

Statut Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie, Kraków 2001.
Ustawa z dnia 15 lipca 1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania, *Dz.U.* 1961 nr 32, poz. 160.

Wydział Pedagogiczny. *Informator Akademicki 2005/2006*, Kraków 2005.

Opracowania

Akademia Ignatianum w Krakowie wczoraj i dziś. 90 lat Wydziału Filozoficznego Towarzystwa Jezusowego w Krakowie (1932–2022), red. T. Konturek, M. Ogrodnik, Kraków 2023.
Aleksiejuk A., Marek Z., Milerski B., *Pedagogika religii w Polsce*, w: *Pedagogika religii*, red. Z. Marek, A. Walulik, Kraków 2020, s. 33–49.
Bagrowicz J., *Wokół dyskusji o naukowej refleksji nad edukacją religijną w Polsce*, „*Paedagogia Christiana*”, 31 (2013) nr 1, s. 71–92, DOI: 10.12775/PCh.2013.004.

- Błasiak A., *Proces instytucjonalizacji badań nad rodziną w Uniwersytecie Ignatianum w Krakowie*, „Horyzonty Wychowania”, 23 (2024) nr 67, s. 105–114, DOI: 10.35765/hw.2024.2367.11.
- Charytański J., *Specjalizacja katechetyczna*, w: *XX lat Akademii Teologii Katolickiej*, red. H. E. Wyczawski, Warszawa 1976, s. 180–196.
- Dąbrowski S., *Krytyczna pedagogika religii – zarys problematyki*, „Ars Educandi”, 9 (2012) 90–111, DOI: 10.26881/ae.2012.09.06.
- Docere et educare. Księga dedykowana Księdzu Profesorowi Władysławowi Kubikowi SJ z okazji 50. rocznicy kapłaństwa oraz 60. rocznicy życia zakonnego*, red. J. Mółka, G. Łuszczak, Kraków 2008.
- Dziekoński S., *Ksiądz profesor Władysław Kubik – dydaktyk w służbie katechezy*, „Studia Gdańskie”, 27 (2010) 165–178.
- Grzebień L., *Jezuici w Starej Wsi 1821–1984*, w: *Chwalcie z nami Panią Świata. Z dziejów Kościoła na ziemi brzozowskiej*, red. L. Grzebień, Kraków 1986, s. 101–113.
- Grzebień L., *Jezuicki ośrodek studiów teologicznych i filozoficznych przy ul. Kopernika 26*, w: *Z powrotem w Krakowie. 150 lat jezuitów przy ul. Kopernika (1868–2018)*, red. S. Cieślak, M. Stankiewicz-Kopeć, M. Wenklar, Kraków 2022, s. 31–46.
- Hajduk A., *Kubik Władysław*, w: *Słownik katechetyków polskich XX wieku*, red. R. Czekalski, Warszawa 2003, s. 118–122.
- Jezuicki ośrodek tajnego nauczania w Starej Wsi*, red. S. Dydek, L. Grzebień, Przemysł 1989.
- Kołacz J., *Słownik języka i kultury jezuitów polskich*, Kraków 2006.
- Ku pełni człowieczeństwa*, red. W. Kubik, Kraków 1997.
- Kubik W., *Biuletyn katechetyczny*, „Collectanea Theologica”, 47 (1977) f. 1, s. 125–149.
- Kubik W., *Jezuicka Wyższa Szkoła „Ignatianum” w Krakowie (do roku akademickiego 2009/2010)*, w: *Z powrotem w Krakowie. 150 lat jezuitów przy ul. Kopernika (1868–2018)*, red. S. Cieślak, M. Stankiewicz-Kopeć, M. Wenklar, Kraków 2022, s. 303–322.
- Kubik W., *Jezuicka Wyższa Szkoła „Ignatianum” w Krakowie*, w: *Pedagogika Ignacjańska. Historia. Teoria. Praktyka*, red. A. Królikowska, Kraków 2010, s. 339–360.
- Kubik W., *Jezuickie Centrum Katechetyczne*, w: *Pamięć wieków kształtuje potomność. Księga jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Ludwikowi Grzebieniowi SJ z okazji 70. urodzin*, red. A. P. Bieś, B. Topij-Stempińska, Kraków 2010, s. 713–731.
- Kubik W., *Początki i rozwój Akademii Ignatianum w Krakowie*, „Studia Pedagogica Ignatiana”, 17 (2014) nr 1, s. 15–33, DOI: 10.12775/SPI.2014.001.
- Kubik W., *Proces przemian w polskiej katechetyce drugiej połowy XX wieku*, w: *Kerygma. Biblia. Katecheza*, red. R. Czekalski, Warszawa 2012, s. 59–81.
- Kubik W., *Profesor Jan Konopnicki – wybitny człowiek, wychowawca, pedagog*, w: *Uwarunkowania i wzory marginalizacji społecznej współczesnej młodzieży. Materiały z konferencji z okazji setnej rocznicy urodzin i dwudziestej piątej rocznicy śmierci profesora Jana Konopnickiego*, red. W. Kubik, B. Urban, Kraków 2005, s. 17–24.

- Kubik W., *Rozwój myśli dydaktycznej w polskiej literaturze katechetycznej w latach 1895–1970*, Warszawa 1987.
- Kubik W., *Wychowanie młodzieży do twórczego działania i zaangażowania społecznego*, „Collectanea Theologica”, 50 (1980) f. 3, s. 63–84. Kubik W., *Zadania wychowawcze katechezy dla chrześcijańskiej formacji*, w: *Biuletyn Katechetyczny „Collectanea Theologica”* 52 (1982) f. 4, s. 97–111.
- Kubik W., *Zarys dydaktyki katechetycznej*, Kraków 1990.
- Kubik W., *Zasadnicze problemy współczesnej dydaktyki w katechetyce*, „Ateneum Kapańskie”, 70 (1978) s. 232–251.
- Misiaszek K., *Wychowywać, to otwierać się z radością na spotkanie drugiej osoby*, w: *Dydaktyka w służbie katechezy*, red. S. Dziekoński, Kraków 2002, s. 9–11.
- Poczet Rektorów Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie*, <https://ignatianum.edu.pl/poczet-rektorow>, dostęp: 12.02.2025.
- Preisner J., *Jezuici w Nowym Sączu przy kościele Świętego Ducha*, t. 2: 1895–1975, Kraków 2003.
- Ramowy program studiów pedagogiki religijnej*, „Rocznik Sekcji Pedagogiki Religijnej Wydziału Filozoficznego Towarzystwa Jezusowego w Krakowie”, (1998) s. 13–15.
- Rayzacher-Majewska A., *Katechetyka w ATK i UKSW*, „Studia Theologica Varsaviensia UKSW”, 51 (2013) nr 1, s. 99–120.
- Ślipko T., *Studia jezuitów w latach PRL-u*, w: *PRL z pamięci*, red. Cz. Rybotycki, Kraków 2001, s. 119–130.
- Topij-Stempińska B., *Katedra Historii Oświaty i Wychowania w Akademii Ignatianum w Krakowie. 25 lat działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej*, w: *Polscy historycy oświaty i wychowania w XX i początkach XXI wieku. Portrety naukowe i wspomnieniowe*, red. W. Szulakiewicz, A. P. Bieś, A. Królikowska, B. Topij-Stempińska, Kraków 2023, s. 323–338.